

SYTUACJA NA RYNKU CONSUMER FINANCE

III kwartał 2013



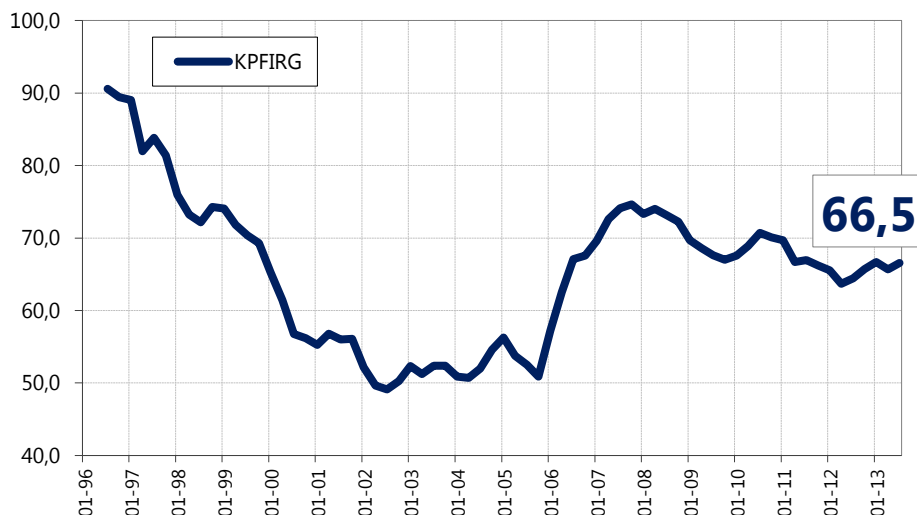
INFORMACJA SYGNALNA

SYTUACJA NA RYNKU CONSUMER FINANCE

III kwartał 2013 roku

OPRACOWANIE: DR PIOTR BIAŁOWOLSKI, DR SŁAWOMIR DUDEK

BAROMETR KPF-IRG WYNIÓSŁ 66,5 (WZROST Z 65,7)



W III kwartale 2013 r. wartość Barometru KPF-IRG wzrosła z 65,7 do 66,5 punktu i jest na bardzo zbliżonym poziomie do wartości odnotowanej w I kwartale 2013 r. (66,7 punktu); wciąż jednak znacząco niższa od bardzo wysokich wartości z połowy 2007 r., kiedy to wskazania Barometru sięgały ponad 74 punktów. Na razie wartości Barometru dają bardzo nikłe nadzieje na przełamanie stagnacji na rynku kredytów konsumpcyjnych. Należy mieć jednak na uwadze, że nastroje gospodarstw domowych w ostatnim okresie są bardzo wahliwe, a spodziewana poprawa w gospodarce, na co wskazują wyniki innych badań, może w kolejnych miesiącach bardzo dynamicznie przełożyć się na sytuację gospodarstw domowych i zaowocować zwiększeniem skłonności do zaciągania kredytu.

Obecna dynamika zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów wynosi jedynie 2,3% r/r, przy czym już od roku utrzymuje się na poziomie poniżej 5%. Jeszcze bardziej niepokojąca jest sytuacja na rynku kredytów konsumpcyjnych. Według danych NBP od ponad dwóch lat obserwowana jest ujemna dynamika zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów konsumpcyjnych i raczej nie należy spodziewać się szybkiego przełamania tej sytuacji w najbliższych miesiącach. Bardzo negatywny wpływ na dynamikę całego rynku kredytów dla gospodarstw domowych wywiera niestety załamanie na rynku kredytów mieszkaniowych. O ile w okresie największej hossy na rynku kredyt mieszkaniowy wzrastał kwartalnie nawet o 30 mld złotych, to w ostatnim kwartale przyrost ten wyniósł zaledwie niespełna 7 mld złotych.

Obecny niewielki wzrost wartości Barometru jest w głównej mierze spowodowany poprawą wskazań gospodarstw domowych w obszarze prognozy zakupu dóbr trwałego użytkownika. Pomimo, że prognozy te

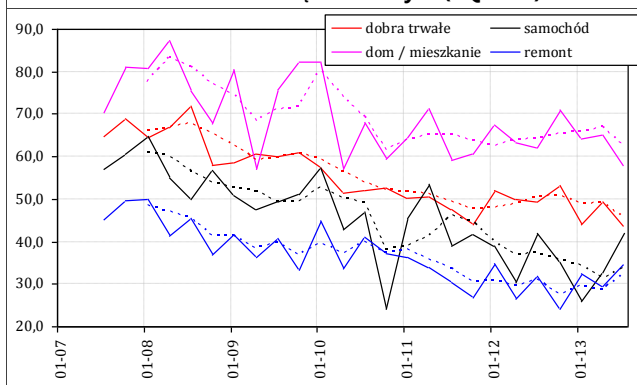
wciąż pozostają negatywne, znacząco poprawiły się względem poprzedniego kwartału. Biorąc pod uwagę, że finansowanie zakupu dóbr trwałych jest najczęstszą motywacją dla polskich gospodarstw domowych do sięgnięcia po kredyt, poprawa nastrojów w tym obszarze może wpłynąć na zwiększenie wykorzystania kredytu konsumpcyjnego na cele związane z zakupem dóbr trwałych. Sprzyjać temu będą zapewne również niskie stopy procentowe. Po serii obniżek ogłoszonych przez Radę Polityki Pieniężnej w ostatnich miesiącach powoli zaczęło spadać oprocentowanie kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych. Dotyczy to zarówno kredytów w rachunku, kart kredytowych, jak i kredytów gotówkowych.

Na wskazania Barometru KPF-IRG pozytywnie wpłynęła poprawa oczekiwań dotyczących przyszłej sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Saldo dla tego pytania poprawiło się już trzeci kwartał z rzędu, sygnalizując, że zaczynają się zmniejszać obawy polskich gospodarstw domowych dotyczące ich sytuacji dochodowej w kolejnych miesiącach. To może być czynnikiem sprzyjającym zmniejszeniu powściągliwości w sięganiu po produkty kredytowe. Do poprawy Barometru KPF-IRG przyczyniło się również, aczkolwiek w niewielkim stopniu, zwiększenie skłonności do oszczędzania gospodarstw domowych. Jest to szczególnie korzystny sygnał dla kredytów, które wymagają wkładu własnego, czyli najczęściej dóbr o większej wartości, w tym mieszkań i samochodów.

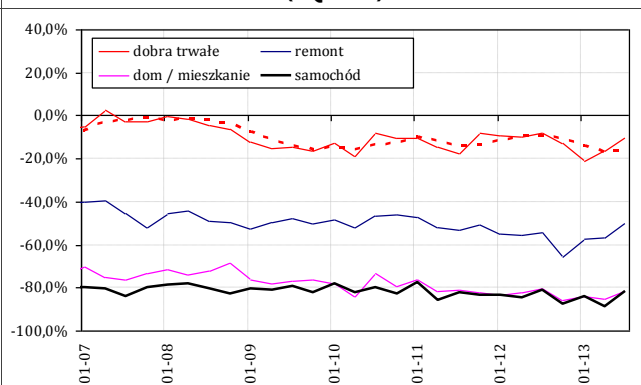
Uwzględniając wskazania Barometru i konfrontując je z wciąż bardzo trudną sytuacją na rynku kredytów, można przypuszczać, że w kolejnych miesiącach rynek kredytów dla gospodarstw domowych będzie pozostawał w stagnacji, choć pojawiają się sygnały możliwej poprawy w tym zakresie.

RYNEK CONSUMER FINANCE

Łączny odsetek respondentów finansujących wydatki w całości lub w części z kredytu (3Q 2013)



Wskaźnik skłonności do dokonywania poważnych wydatków (3Q 2013)



We wszystkich obszarach związanych z prognozą dokonywania poważnych wydatków i objętych badaniem gospodarstw domowych widoczna jest poprawa prognoz względem poprzedniego kwartału. Niemniej jednak, pozostają one wciąż na bardzo niskim poziomie. W przypadku prawdopodobieństwa zakupu samochodu w nadchodzącym roku zaledwie 6,3% gospodarstw domowych stwierdziło, że jest ono duże bądź bardzo duże, zaś w przypadku planów zakupu mieszkania zaledwie 7,4% badanych wskazało, że rozważa taką możliwość w nadchodzącym roku.

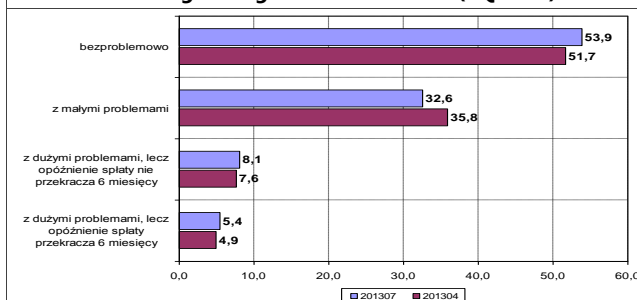
Dodatkowo, nawet jeżeli w gospodarstwie domowym widoczna jest chęć dokonania poważnego zakupu, to w dalszym ciągu na bardzo niskim poziomie znajduje się skłonność do finansowania tego zakupu z kredytu. Odsetek gospodarstw domowych planujących przynajmniej częściowe sfinansowanie zakupu mieszkania kredytem spadł obecnie do poziomu poniżej 60%, przy czym w okresie największej hossy na rynku mieszkaniowym przejściowo zbliżał się do 90%. W przypadku finansowania zakupu samochodu i remontu mieszkania widoczne jest jednak nieznaczne zwiększenie skłonności do zaciągania zobowiązań. Należy jednak pamiętać, że są to wciąż znacząco niższe poziomy niż przed kryzysem.

Obsługa zobowiązań, w świetle relacji polskich gospodarstw domowych (dotyczy to nie tylko kredytu) uległa nieznacznej polaryzacji względem poprzedniego badania. Nieznacznie zwiększyła się dominująca grupa gospodarstw domowych obsługujących zobowiązania bezproblemowo (z 51,7% do 53,9%), jednak jednocześnie w niewielkim stopniu wzrósł udział gospodarstw

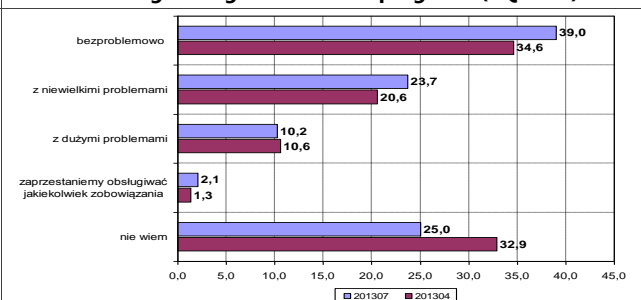
deklarujących duże problemy z obsługą zobowiązań (wzrost z 12,5% do 13,5%). Spadł natomiast udział gospodarstw domowych będących w grupie mającej niewielkie problemy z obsługą zobowiązań. Polaryzacja w obszarze obsługi zobowiązań nie jest dobrym zjawiskiem i może skutkować wzrostem skali problemu opóźnionych należności w sektorze finansowym. Największe niebezpieczeństwo dla sektora stanowią bowiem gospodarstwa domowe mające znaczące problemy z obsługą.

Sytuacja w obszarze bieżącej obsługi przekłada się na prognozy gospodarstw domowych dotyczące obsługi zobowiązań w przyszłości. Niestety, w tej grupie również wzrósł udział gospodarstw domowych spodziewających się problemów z regulowaniem swoich zobowiązań. Małych problemów spodziewa się obecnie 23,7% (wobec 20,6% poprzednio), a dużych 12,3% (wobec 11,9% poprzednio). Przy czym, podobnie jak w odniesieniu do diagnozy, wzrósł odsetek gospodarstw domowych spodziewających się bezproblemowej obsługi zobowiązań w nadchodzących 12-tu miesiącach (wzrost z 34,6% do 39,0%). Wzrost w grupie gospodarstw domowych spodziewających się problemów, a także w grupie oczekującej bezproblemowej obsługi możliwy był dzięki znaczącemu spadkowi niepewności co do przyszłej obsługi wyrażonej odsetkiem odpowiedzi „nie wiem” (spadek z 32,9% do 25,0%). Niestety, prognozy dla portfela należności nie napawają optymizmem, co wynika przede wszystkim ze wzrostu odsetka gospodarstw domowych oczekujących problemów. W konsekwencji oprocentowanie kredytów dla gospodarstw domowych może spadać wolniej niż wynikałoby to z oczekiwań opartych o spadek stóp procentowych NBP.

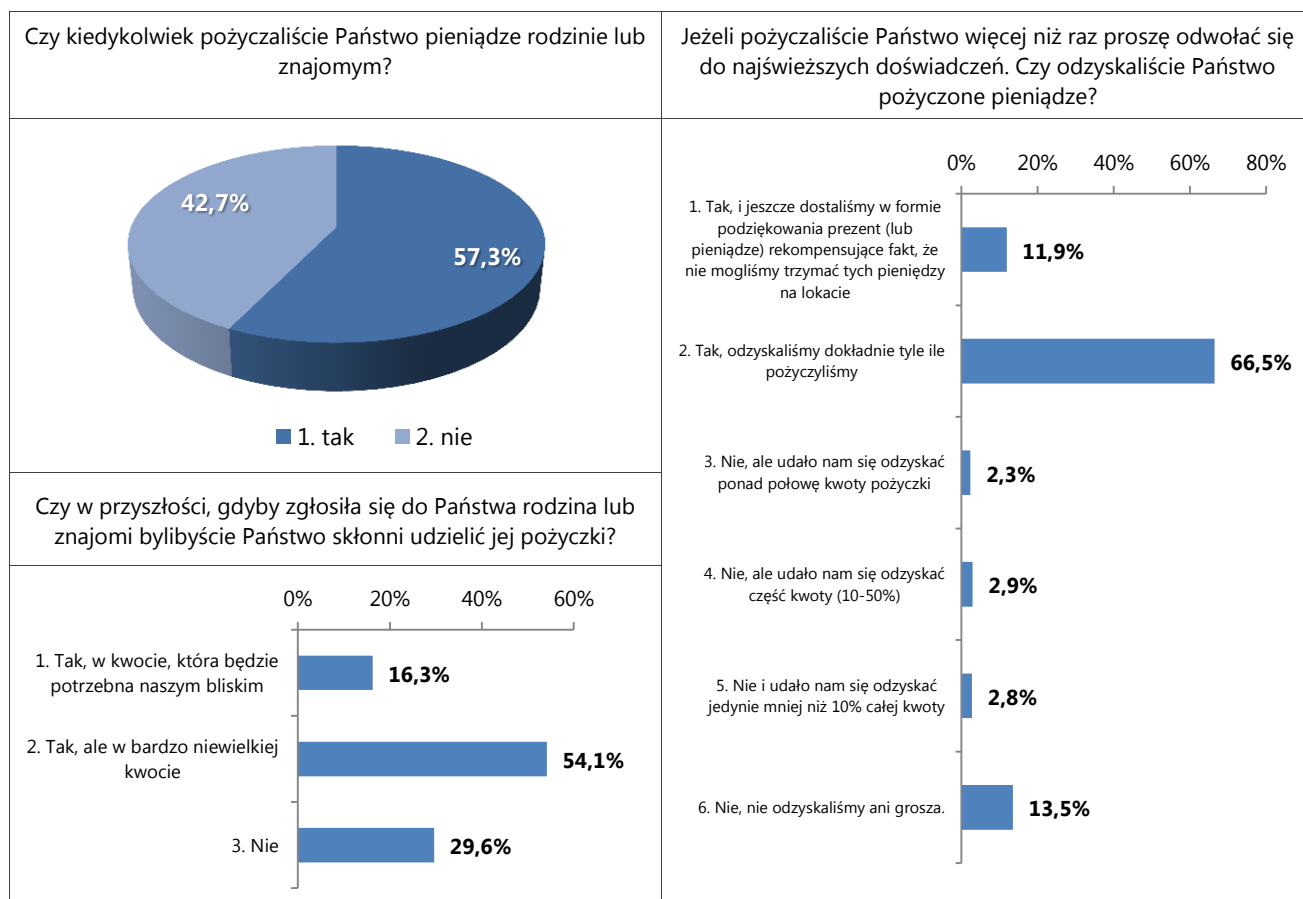
Przebieg obsługi zadłużenia – stan (3Q 2013)



Przebieg obsługi zadłużenia – prognoza (3Q 2013)



PYTANIA SPECJALNE: POŻYCZANIE NAJBLIŻSZYM



W III kwartale 2013 r. postanowiliśmy zadać respondentom trzy pytania specjalne dotyczące pożyczania rodzinie bądź znajomym. W ostatnim czasie pojawia się wiele głosów dotyczących funkcjonowania pożyczkowego rynku równoległego, a także wysokich kosztów dla gospodarstw domowych związanych z uczestnictwem w tym rynku. My postanowiliśmy poddać analizie wysokość strat, z jakimi muszą się liczyć gospodarstwa domowe pożyczające swoimi bliskimi. Pomoże to przybliżyć problem poziomu kosztów, z którym trzeba się liczyć przy pożyczaniu – nawet w gronie najbardziej zaufanych osób.

Przede wszystkim warto zwrócić uwagę, że zjawisko pożyczek w ramach najbliższej rodziny lub znajomych jest dość powszechne. W badaniu aż 57,3% gospodarstw domowych zadeklarowało, że pożyczało najbliższej rodzinie lub znajomym. Pożyczanie środków najbliższym dotyczy zarówno gospodarstw domowych o najniższych dochodach, jak i tych, w których dochody mieszczą się w najwyższym przedziale (powyżej 1400 złotych). Oznacza to, że nie jest prawdziwe obiegowe przekonanie, że po pożyczki zgłaszamy się do najbardziej zamożnych członków naszych rodzin i znajomych.

W drugim pytaniu specjalnym zapytaliśmy o to, jak poradzili sobie bliscy ze spłatą swoich zobowiązań. Prawie 2/3 badanych wskazało, że dostało dokładnie tę samą kwotę, którą pożyczyci, a 11,9% stwierdziło, że oprócz należnej kwoty zostali również wynagrodzeni, celem zrehabilitowania straty za brak możliwości oszczędzania na lokacie przynoszącej odsetki. Wyniki wskazują zatem, że 78,4% respondentów nie straciło na pożyczaniu środków rodzinie lub znajomym. Niestety, oznacza to również, że 21,6% nie odzyskało pożyczonych pieniędzy, przy czym 13,5% badanych nie odzyskało ani złotówki. Kolejna grupa, stanowiąca

5,7% pożyczających, dostała z powrotem zaledwie mniej niż 50% pożyczonej kwoty, a jedynie 2,3% udało się uzyskać więcej niż połowę pożyczonej sumy. Przyjmując założenie, że pożyczki w gronie rodziny i najbliższych udzielane są zazwyczaj na krótki okres – często nieprzekraczający miesiąca, wysokość RRSO, którą gospodarstwa domowe powinny sobie życzyć za pożyczanie w gronie najbliższych, tak aby nie ponosić strat, wynosi ponad 1000%.

Możliwe, że tak duże straty, z którymi muszą się liczyć gospodarstwa domowe przy pożyczaniu w gronie najbliższych są czynnikiem limitującym dla kolejnych pożyczek. Celem trzeciego pytania zadanego respondentom było określenie, w jakim stopniu są oni skłonni do udzielania pożyczek w przyszłości. Okazuje się, że prawie 30% badanych nie jest skłonnych w ogóle pożyczać najbliższym. Po części może to wynikać z braku oszczędności w grupie gospodarstw domowych o najniższych dochodach. Warto jednak zauważyć, że nawet w grupie gospodarstw domowych o najwyższym statusie majątkowym prawie 20% deklaruje brak skłonności do pożyczania choćby najmniejszej kwoty.

Polskie gospodarstwa domowe, nawet jeżeli zdecydowałyby się na pożyczanie rodzinie lub znajomym, to zdecydowanie chciałyby ograniczyć wysokość pożyczonych środków. Możliwość pożyczania niewielkich środków deklaruje 54,1%, przy czym możliwość pożyczania środków w kwocie uzależnionej od potrzeb bliskich widzi jedynie 16,3% badanych gospodarstw domowych.

Wyniki tej serii pytań wskazują, że polskie gospodarstwa domowe zazwyczaj odzyskują pożyczki, których udzielają w gronie bliskich. Należy jednak podkreślić, że aż ponad 20% pożyczek nie wraca do prawowitych właścicieli.